

Kredit risklarini kamaytirishda tijorat banklarining o'rni.

Xudoyberdiyev Xusniddin Xursanali o'g'li.

Bank moliya akademiyasi, Tinglovchisi

Annotatsiya: Ushbu tezis, Mazkur tadqiqot ishida tijorat banklarining kredit risklarini boshqarish va kamaytirish jarayonidagi muhim o'rni o'rganilgan. Kredit risklari banklarning moliyaviy barqarorligi va faoliyat samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan asosiy omillardan biridir. Ushbu ishda kredit risklarini aniqlash, baholash va nazorat qilish bo'yicha tijorat banklari tomonidan qo'llaniladigan zamonaviy uslublar va strategiyalar tahlil qilinadi. Tadqiqotda tijorat banklarining risklarni diversifikatsiya qilish, kredit berish standartlarini takomillashtirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali kredit risklarini kamaytirishdagi roli ko'rib chiqiladi. Shuningdek, kredit portfeli sifatini oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda banklarning ichki nazorat tizimlari va muvofiqlik jarayonlari muhimligi alohida ta'kidlanadi. Mazkur ish, tijorat banklari uchun samarali kredit risklarini boshqarish bo'yicha tavsiyalar berish va bu sohadagi nazariy hamda amaliy bilimlarni kengaytirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Tijorat banklari, kredit risklari, bank imtiyozi, kredit siyosati, kredit imtiyozi, samardorlik, barqaror rivojlanish, kredit foizi.

Tijorat banklari iqtisodiyotning muhim bo'g'inlaridan biri bo'lib, ularning asosiy vazifasi mablag'larni jalb qilish va ularni samarali taqsimlashdir. Ushbu jarayonda kredit berish muhim ahamiyatga ega, chunki u iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi. Biroq, kreditlash bilan birga keladigan kredit risklari banklar uchun katta xavf tug'diradi. Kredit risklarini boshqarish va kamaytirish jarayonida tijorat banklarining o'rni katta ahamiyatga ega. Ushbu bo'limda kredit risklari tushunchasi, ularning turlari va boshqaruv usullari batafsil yoritiladi.

Kredit Risklari Tushunchasi va Turlari

Kredit riski - bu qarz oluvchining kredit shartlarini bajara olmaslik xavfi bo'lib, u

banklarning moliyaviy barqarorligi va faoliyat samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Kredit risklari quyidagi turlarga bo'linadi:

Qarz oluvchi riski: Bu qarz oluvchining kredit shartlarini bajarmaslik ehtimoli bo'lib, asosiy omillari qarz oluvchining moliyaviy holati, kredit tarixiga bog'liq.

Soha riski: Muayyan soha yoki tarmoqdagi iqtisodiy sharoitlarning o'zgarishi natijasida yuzaga keladigan xavf.

Geografik risk: Muayyan hudud yoki mamlakatdagi iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlar natijasida yuzaga keladigan xavf.

Mahsulot riski: Muayyan kredit mahsulotining o'ziga xos xususiyatlari va shartlari bilan bog'liq xavf.

Kredit Risklarini Baholash

Kredit risklarini samarali boshqarish uchun avvalo ularni to'g'ri baholash lozim.

Kredit risklarini baholash quyidagi usullar orqali amalga oshiriladi:

Kredit skoring tizimlari: Ushbu tizimlar qarz oluvchilarning kredit tarixini, moliyaviy holatini va boshqa ko'rsatkichlarini tahlil qilib baholaydi. Kredit skoring tizimlari qarz oluvchilarning kreditga layoqatini aniqlashda muhim rol o'ynaydi.

Moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili: Bu usulda qarz oluvchining moliyaviy hisobotlari asosida likvidlik, rentabellik va qarz yukini baholash amalga oshiriladi. Moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili orqali qarz oluvchining moliyaviy barqarorligi aniqlanadi.

Soha tahlili: Kredit portfeli diversifikatsiyasi uchun turli sohalarning iqtisodiy ko'rsatkichlari tahlil qilinadi. Bu usul kredit risklarini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

Stress-testlar: Kredit portfelinin turli iqtisodiy sharoitlarda qanday natijalar berishini baholash uchun stress-testlar o'tkaziladi. Bu usul kredit risklarini aniqlash va kamaytirishda qo'llaniladi.

Kredit Risklarini Boshqarish Strategiyalari

Banklar kredit risklarini boshqarish uchun quyidagi strategiyalardan foydalanadi:

Diversifikatsiya: Kredit portfelinin turli soha, geografik hudud va mahsulotlar

bo'yicha diversifikatsiya qilish orqali risklarni kamaytirish. Diversifikatsiya orqali banklar bir xil turdagi risklarga duch kelmaslikka harakat qiladi.

Kredit berish standartlari: Qattiq kredit siyosati va qoidalarini joriy etish orqali kredit risklarini nazorat qilish. Bu strategiya qarz oluvchilarning kredit layoqatini tahlil qilish va kredit berish shartlarini qat'iy belgilash orqali amalga oshiriladi.

Garov va kafolatlar: Qarz oluvchilardan qo'shimcha garovlar va kafolatlar talab qilish orqali risklarni kamaytirish. Garov va kafolatlar kredit riskini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Ichki nazorat tizimlari: Kredit berish jarayonini doimiy ravishda monitoring qilish va audit qilish orqali risklarni kamaytirish. Ichki nazorat tizimlari kredit risklarini aniqlash va nazorat qilishda samarali vosita hisoblanadi.

Zamonaviy Texnologiyalar va Innovatsiyalar

Banklar kredit risklarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalardan keng foydalanadilar:

Big Data va analitika: Katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali kredit risklarini aniqlash va baholash. Big Data texnologiyalari banklarga kredit risklarini yanada aniqroq baholash imkonini beradi.

Blokcheyn texnologiyasi: Kredit operatsiyalarining shaffofligini oshirish va xavfsizlikni ta'minlash uchun blokcheyn texnologiyasi qo'llaniladi. Bu texnologiya orqali banklar kredit operatsiyalarini yanada ishonchli va shaffof amalga oshirish imkoniga ega bo'ladi.

Sun'iy intellekt va mashina o'rganish: Kredit risklarini avtomatik ravishda aniqlash va bashorat qilish uchun sun'iy intellekt va mashina o'rganish texnologiyalaridan foydalaniladi. Bu texnologiyalar banklarga kredit risklarini tez va samarali baholash imkonini beradi.

Xulosa

Tijorat banklarining kredit risklarini boshqarish va kamaytirishdagi o'rni juda muhimdir. Banklar kredit risklarini samarali boshqarish orqali nafaqat o'z kapitalini

himoya qiladi, balki mijozlar bilan ishonchli aloqalarni ham mustahkamlaydi. Ushbu tadqiqot tijorat banklari uchun kredit risklarini boshqarishda zamonaviy uslublar va strategiyalarning qanchalik muhimligini ko'rsatadi va banklar uchun amaliy tavsiyalar beradi.

Mazkur ish kredit risklarini kamaytirishda tijorat banklarining faoliyati va strategiyalari haqida kengroq bilim olish uchun mo'ljallangan bo'lib, bu sohada yanada chuqurroq tadqiqotlar o'tkazish uchun asos yaratadi. Bu esa kelgusida banklar uchun kredit risklarini boshqarishda yanada samarali va innovatsion yondashuvlarni joriy etish imkonini beradi.

Adabiyotlar:

1. Po'latov, S., & Farmonov, I. (2023). The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.
2. Khurshid Gafurov. (2021). Economic Performance of Kazakhstan and Uzbekistan Since Independence: Impacts of Selected Economic Policies and Institutions. Conference paper: Uzbekistan on The Way to Third Renaissance: Harmony of Ethnocultural, Historical and Economic Aspects. «Innovatsion rivojlanish nashryoti. <https://doi.org/10.54613/001069>
3. Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, & Musabekov Sherhali Nazarali o'g'li. (2023). THE STUDY OF VALUE-ADDED TAX: KNOWLEDGE FROM THE EU VAT EXPERIENCE AND UZBEKISTAN'S VAT SYSTEM. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9(9), 131–135. <https://doi.org/10.54613/ku.v9i9.853>
4. Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li. (2023). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I VA AYLANMADAN OLINADIGAN SOLIQ TO'LOVCHILARINI BIR-BIRIDAN FARQLI JIHLARINI BAHOLASH. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9(9), 140–143. <https://doi.org/10.54613/ku.v9i9.855>
5. Gafurov Xurshid Maxsudovich "BANK ISHI" o'quv qo'llanma 2023 yil 448

bet.

6. Mishustin M.V. (2010), Dlya povыsheniya kachestva nalogovogo administrirovaniya neobxodima kompleksnaya modernizatsiya nalogovoy slujb. Intervyu // Rossiyskiy nalogovyy kurer. № 22. Str. 5-9.

8. Мелибаева, Г. (2021). Иқтисодиётни диверсификациялаш шароитида тижорат банк активлари самарадорлигини ошириш масалалари. Общество и инновации, 2(4/S), 282-291.